

**UNVANSIZ
LIDERLIK**

YAZAR HAKKINDA

- ❖ İlk ve orta öğrenimini Muş'ta 1985'te,
- ❖ Denizcilik Lisesi'ni İstanbul'da 1989'da,
- ❖ Polis Akademisi'ni 1993'te,
- ❖ Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji yüksek lisans eğitimini 1998'de,
- ❖ Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji doktora eğitimini 2003'te tamamladı.
- ❖ 2000 yılında başladığı Birleşmiş Milletler Eğitimcisi ve Bölge Koordinatörlüğü görevini 2002'de,
- ❖ 2003 yılında başladığı Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Eğitimcisi görevini 2006'da tamamladı.
- ❖ Birleşmiş Milletlerde Bölge Yöneticiliği, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatında Bölüm Başkanlığı yapmıştır.
- ❖ Birleşmiş Milletler ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın; liderlik, eğitimcilerin eğitimi ve bireysel gelişim alanlarında; sertifikalı eğitimcisidir.
- ❖ Yurtdışında görev yaptığı sırada liderlik ve kişisel gelişim uzmanlığı eğitimlerine katılmış; Balkanlar, Orta Asya ve Avrupa'da seminerler düzenlemiş ve birçok projeyi yönetmiştir.
- ❖ Birleşmiş Milletler ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın demokratik seçim görevinde bulunmuş, İnsan Hakları Gözlemcisi ve Özel Operasyonlar Bölge Koordinatörlüğü yapmıştır. Kosova'da Birleşmiş Milletler İstasyon Komutanlığı yaptığı sırada Birleşmiş Milletleri temsilen NATO ile koordineli görev yapmıştır.
- ❖ Yurtiçinde 1994'te başladığı Liderlik ve Bireysel Gelişim Eğitimi çalışmalarını özel ve kamu kuruluşlarının personel ve yöneticileriyle yaptığı seminerler ve konferanslarla devam ettirmektedir. Kendisi halen bir yüksek öğrenim kurumunda Toplum Psikolojisi, Davranış Bilimleri, Liderlik, İnsan Kaynakları Yönetimi, İletişim ve Beden Dili, Yüz Okuma eğitimleri vermektedir.

- ❖ Ayrıca Balıkesir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde “Sosyolojiye Giriş” ve “Sosyoloji Tarihi” aynı üniversitenin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde “İktisat Sosyolojisi” derslerini vermektedir.
- ❖ Liderlik ve bireysel gelişim alanını, toplumun değerleriyle paralel örneklerle anlatmanın isabetli olacağını vurgulayan Dr. Orhan Erdem, konularla ilgili yurtdışında batı ve doğu dünyasındaki görevlerinin kendisi için bir ufuk olduğunu belirtmektedir.
- ❖ Gelişim eğitimlerini herkese hitap edecek şekilde iki kategori altında toplamıştır:
 - Bilgelik Eğitimleri
 - Liderlik Eğitimleri
- ❖ Bilgelik eğitimlerini, herkesin gelişim ihtiyacına yönelik eğitimler olarak; liderlik eğitimlerini ise daha çok yöneticilerin gelişim ihtiyacına yönelik hazırlamıştır. Ayrıca liderlik eğitimlerini de 3 kategoride toplamıştır.

Bunlar;

 - Alt Kademe Yöneticilik Eğitimleri
 - Orta Kademe Yöneticilik Eğitimleri
 - Üst Kademe Yöneticilik Eğitimleridir.
- ❖ Dr. Orhan ERDEM; yurt dışında, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ve Birleşmiş Milletlerde şu alanlarda birçok semineri yönetmiştir: Aksiyoner Liderlik Briefing Teknikleri, Diplomatik Yaklaşım, Kültür ve Kurum Kültürü, Kurumsal Teoriler, Liderlik, Liderlik ve Etkileme, Motivasyon, Ofis Yönetimi, Proje Yönetimi, Rapor Yazma Teknikleri, Rehberlik ve Danışmanlık, Toplantı Yönetimi, Yetişkin Eğitiminin Prensipleri, Yönetim.

Yayımlanmış birçok kitabı, makalesi ve bildirisi vardır.

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	11
Nasıl Okunmalı?	12
Giriş.....	13
Adaletli Olmak.....	15
Affedici Olmak.....	19
Ahde Vefalı Olmak.....	23
Ayrımcılık Yapmamak	25
Azimli Olmak.....	27
Bakımlı Olmak.....	29
Baskıcı Olmamak.....	31
Başkasını Anlayabilmek (Empati)	33
Beklentisiz Olmak	37
Bilgili Olmak.....	39
Cesaretli Olmak	41
Cömert Olmak.....	43
Çalışkan Olmak	45
Dalkavukluk Yapmamak.....	47
Danışmak.....	49
Destekleyici Olmak	51
Diğerkâm Olmak	53
Dikkatli Olmak	55
Dinamik Olmak.....	57
Dinleyici Olmak.....	59
Disiplinli Olmak	61
Diyaloga Açık Olmak.....	63
Dürüst Olmak.....	67
Düşünmek	71

Edepli Olmak.....	73
Emel Sahibi Olmak.....	75
Ertelememek.....	77
Esnek Olmak.....	79
Etkileyici ve Etkin Olmak.....	81
Fedakâr Olmak.....	83
Fırsatları Yakalayabilmek.....	85
Geniş Bakmak.....	87
Gıybet Etmemek.....	89
Görevi Bilmek.....	93
Güler Yüzlü Olmak.....	95
Güvenilmek.....	97
Güvenmek.....	99
Güzel Söz Söylemek.....	101
Haddini Bilmek.....	105
Harekete Geçirmek.....	107
Haset Etmemek.....	109
Hayal Gücüne Sahip Olmak.....	111
Hedef Belirlemek.....	113
Hediyeleşmek.....	115
Hırs Yapmamak.....	117
Hitabet Yeteneğine Sahip Olmak.....	121
Hizmet Etmek.....	123
Hür Olmak.....	125
İdealist Olmak.....	127
İkna Yeteneğine Sahip Olmak.....	129
İletişim Yeteneğine Sahip Olmak.....	131
İlme Değer Vermek.....	133
İnat Etmemek.....	135
İradeli Olmak.....	137
İşkolik Olmamak.....	139

İyimser Olmak	141
Kanaat Etmek.....	145
Kararlı Olmak	147
Kendini Bilmek.....	149
Kendi Olmak	151
Kendini Geliřtirmek.....	153
Kendini Sorgulamak.....	155
Keyfe Düşkün Olmamak.....	157
Kibar Olmak	159
Kin ve Nefret Duygularını Kontrol Etmek	163
Kontrol Etmek	165
Merhametli Olmak.....	169
Mücadeleci Olmak.....	171
Mütevazı Olmak.....	173
Mütevekkil Olmak	177
Olgun Olmak.....	179
Onurlu Olmak.....	181
Ön Yargısız Olmak.....	183
Öfkeyi Yönetmek.....	185
Örnek Olmak.....	189
Planlı ve Tedbirli Olmak.....	191
Pratik Olmak.....	193
Riske Girebilmek.....	195
Sabırlı Olmak.....	197
Sade Yaşamak	199
Sağlıklı Yemek/İçmek	201
Seyahat Etmek.....	203
Sorgulayıcı Olmak.....	205
Sorumluluk Sahibi Olmak.....	207
Sorun Çözücü Olmak	209
Spor Yapmak	211

Stresi Yönetmek.....	213
Şeffaf Olmak	215
Şevkli Olmak.....	217
Şükretmek/Teşekkür Etmek.....	221
Takdir Etmek	223
Takım Ruhu Taşımak	225
Tartışmamak	227
Toleranslı ve Hoşgörülü Olmak.....	229
Tutarlı Olmak	231
Tutumlu Olmak	233
Uzlaşma Yeteneğine Sahip Olmak.....	235
Vefalı Olmak	237
Verimli Olmak	239
Vicdanlı Olmak.....	241
Vizyon Sahibi Olmak	243
Yapıcı Tenkit Etmek	245
Yardımsever Olmak	247
Yenilikçi Olmak	249
Yerinde Konuşmak	251
Yetenekli Olmak.....	253
Yetkilendirmek	255
Yol Açmak.....	259
Zamanı Değerlendirmek	261
Ziyaret Etmek	263
Zorluklarla Başa Çıkabilmek	265
Sonuç.....	269
Kaynakça.....	270
Orhan Erdem Seminerleri	271

ÖNSÖZ

Zamanın mekânla buluşup var edildiği süreçte buna anlam kazandıran, kâinatı okuyup anlayabilen, kendisine ilk yaratılıştaki meleklerin dahi bilmediği şeylerin öğretildiği insanın varlık sahnesine çıkması olmuştur.

Bir avuç topraktan yaratılan “insan” ateşten yaratılan ve diğer tüm varlıklardan üstün özelliklerle donatılarak ahsen-i takvîm’e mazhar edilmiştir. Bununla birlikte bir çelişkiler yumağı olan insan sahip olduğu iyilik becerisinin yanında kötülük yapabilmedeki eğilim ve istidadıyla da cahil ve zalim sıfatını da çekirdeğinde barındıran bir varlıktır.

Yaradılışın en güzeline mazhar bazı yüce ruhlar yaşam serüvenini imtihan sırrı ile tamamlarken arkadan gelenlere işaret taşı gibi iz bırakarak en büyük rehberin öncülüğünde karanlık gecelerde kutup yıldızı gibi yön tayin etmede rehberlik etmişlerdir.

Fedakârlık, diğerkâmlık ve vefa üzerine ömürlerini bina eden bu yüce şahsiyetler ömürlerini meyvesini göremeyecekleri fidanları dikmekle geçirecek kadar beklentisiz ve bahtiyar insanlardır. Bir mum gibi eriyip ömürlerini bitirirken çevrelerine hep aydınlık saçarlar. Unvanlar, varlık kaynakları beslendikleri ruh ikliminin yanında çıkarılıp atılabilen giysiler gibidir, onların nazarında. Onlar gönüllerin sultanıdır. Varlık âleminin gayesi ve nedeni insanlık ağacının en şerefli meyvesini anlatmak, tüm kitapların bir tek kitabı anlamak ve anlatmak adına okunması gerektiğini bize onlar öğretmiştir.

Kişisel gelişim alanında bugüne kadar söylenmeyi söyleyen, yazan, bilinenleri ise en anlaşılır, güzel şekilde anlatmayı başarabilen arkadaşım, Orhan ERDEM’i bu güzel çalışmasından dolayı tebrik ediyorum, unvansız liderlik yolunda başarılar diliyorum.

Kutay Mehmet KALABAY

NASIL OKUNMALI?

- ❖ Bu kitabı hızlı okumamalısınız.
- ❖ Bu kitabı bir kere okuyup bir köşeye atmamalısınız.
- ❖ Bu kitabı, zihninizin açık olduğu zamanlarda okumalısınız.
- ❖ Bu kitabı düzenli aralıklarla okumalısınız.
- ❖ Bu kitabı; insanlara lider olayım diye okumamalısınız.

GİRİŞ

Bu kitap herkes için yazıldı. İradesine hâkim olmak isteyen herkes için... Nitelikli insan olmak isteyen herkes için...

Bu kitaptaki başlıkların her biri bir kitaplık konudur. Ancak kitabın hedefi bu konulara derinlemesine girmek olmadığından her başlığa bir öykü, temsil, hikâyecik, diyalog gibi uzakları yakınlaştıran, netleştiren, muğlakı somutlaştıran anlatım şekilleriyle değiştirildi. Yine her başlık için düşünürlerin yaklaşımı tespit edildi... Bu araçların yardımına başvurduktan sonra tespitler yapıldı, konuya açıklık getirilmeye gayret edildi.

Bu kitabın temel amacı insanlığa büyüklüğün ölçüsünün makamlar, rütbeler, unvanlar olmadığını hatırlatmaktır...

Bu kitapta teoriler, yaklaşımlar, hipotezler gibi kavramlara değil bizzat yaşanmışlara, gözlemlere, mülakatlara dayalı bilgiler anlatıldı. Hem olgusal hem duygusal yaklaşıldı konuya. Yalnızca olgusal yaklaşımın insanın manevi yönünü görmemezlik değil mi?

Yunus;

“Ete kemiğe büründüm

Yunus gibi göründüm” diyor. Ete kemiğe bürünen Yunus’un Yunus yönü onun görünmeyen tarafıdır. Yunus’u anlamak isteyen hem suretine hem siretine bakmalı... Sureti hüznün çakan sireti duygu kokan bir kuldur Yunus.

Bu kitapta hizmet edenin efendi olduğu vurgulandı. Efendi olan hizmet edilen değil... Efendi olan kendine hizmet ettirmektendir... Bir insanı büyük yapan etrafındaki hizmetçilerin onun önünde dizüstü çökmeleri değildir. Gerçek büyüklük insanın kendini Yüce Yaratıcı karşısında sıfır görmesi ve insana ve insanlığa hizmeti gaye edinmesidir.

Gönül insanı olmak gerek... Dünyanın süsü, pulu, unvanı bir gönülden üstün değil...

Bakın bu temsil ne kadar anlamlı:

Gönül ehli bir gün bir fakire rastlar. Ona yardım eder. Fakir gönül ehlinin arkasından koşturur. Nefes nefese:

“Bana demir para yerine altın para verdiniz, farkında mısınız?”

“Evet.”

Gönül ehli bir altın para daha uzatır...

“Bu da dürüstlüğün için” der.

Bu eserde terimlere, teorilere, anlaşılması güç mantık yürütmelere girilmedi. Eserdeki tespitler tamamen gözlem ve tecrübelerle dayanıyor. Unvansız liderin vasıflarının her birinde yaşanmışlık var. Bu eserin amacı insanın olduğu her yerde gerekli olan liderlik davranışlarını tespit etmektir. Liderliğin yalnızca yönetim alanında olan bir kavram olmadığını ifade etmektir. Güç sürekli gibi görünebilir. Ancak **gücün kazandığı zaferlerin ömrü azdır..**

Adaletle kurulup korunmayan bir sistem yıkılmaya mahkûmdur. Vasıflar harf sırasına göre olmasına rağmen *Adaletli Olmak* başlığı birinci oldu... Bu da eserin başlangıcı için anlamlı...

ADALETLİ OLMAK

“Adalet kâinatın ruhudur.”

Ömer Hayyam

Padişahın bir hizmetçisi vardır. Bir gün görevliler Padişaha, bu hizmetçinin diğerlerine göre daha fazla ücret almasının sebebini sorarlar.

Padişah, o sırada bu soruya cevap vermez. Bir müddet sonra bu soruyu soranların da bulunduğu bir grup ile ava çıkarlar. Bir ara bir kervana rastlarlar. Padişah, yanındaki görevlisine:

“Göt sor bakalım; şu karşıdaki kervan, nereden geliyor?” der.

Görevli gider, sorar ve gelir. Padişah’a:

“Rey’den geliyor” der.

Padişah:

“Peki nereye gidiyormuş?” diye sorunca cevap alamaz. Bunun üzerine başkasını gönderir. O da gider ve gelir. Padişah’a:

“Yemen’e gidiyormuş” der.

Padişah:

“Yükü neymiş?” diye sorar ve cevap alamaz.

Bunun üzerine başkasını gönderir. O da gider ve gelir:

“Rey kâseleri taşıyorlar” diye cevap verir.

Padişah bu sefer de:

“Rey’den ne zaman çıkmışlar?” diye sorar ve cevap alamaz.

Artık sonuca yaklaşmıştır. Padişah oradakilere adalet dersi vermek üzere daha çok ücret ödediği hizmetçisini gönderir. Hizmetçi gider ve gelir. Padişah’a şunları aktarır:

“Kervan Rey’den gelip Yemen’e gidiyor. Yükü Rey kâseleri. Şu kadar at, şu kadar deve ve şu kadar insan var. İnsanların şu kadarı kılıçlı...”

Adaletle tanınan Hz. Ömer’in valilerine nasihatine bakın:

“Sizi saltanat sürmek, tahakküm etmek ve zor kullanmak için tayin etmedim. Siz insanlara hidayet ışığı olun ki herkes size uysun.

Müslümanları dövmeyin ki zillete düşmesinler.

Haksız yere övmeyin ki şımarmasınlar.

Kapıları yüzlerine kapamayın ki zayıflar ezilmesin.

Kendinizi üstün görmeyin ki zulme düşmesinler...”

Adalet olmadan düzen olmaz. Adaleti iki kaşınızın arasında hissetmelisiniz. Kimseye adaletsizlik yapmamalısınız. Siz adaletin temsilcisi olun. **Çevrenizdekiler adaletinize güvensin.** Kimseyi kayırmayın... Liyakate önem verin. Hakka dikkat edin. Kimsenin kimseye zulmetmesine izin vermeyin. Kimsenin kimseyi alay konusu etmesine, rencide etmesine, haksızlığa uğratmasına müsaade etmeyin.

“Kimsenin kalbini kırmayayım”, “İdare edeyim...”, “Arada ben kalmayayım” gibi ifadeler de haksızlıktır. Siz bu düşünce ve tavırlardan uzak durun. **Hak ve hakikatin yanında olun.** Haksızlık yapan kişinin konumunu, bağlantısını, maddiyatını, statüsünü bir kenara bırakın.

İnanın **insanlık bu düşünce ve davranışa çok muhtaç.** **Makam ve rütbe için haksızlık ve zulme alet olan öyle insanlar var ki...** O haklar onların boynunda ateşten bir zincir olacak. Haksızlık karşısında susan dil hak iddia edecek... Haksızlığı görmeyen göz şikâyetçi olacak...

Lider olmanın, insan olmanın bazı sorumlulukları vardır... Bir âlim yönetici, dalda güzel güzel öten bir kuş görünce nemli gözlerle ve derin bir istekle, “Keşke bir kuş olsaydım” demiştir. Neden? İnsanlık ve idarecilik yükü çok ağır.

Kulaktan dolma iş yapmayın. Bilin ki bir tarafı dinlemeden doğru karar verseniz bile adaletsizlik etmiş sayılırsınız.

Adaleti tam zamanında dağıtın. Çünkü gecikmiş adalet, adalet değildir. Şunu bilin ki tek kişiye yapılan haksızlık bütün bir topluma yapılmış gibidir.

Bakın tarihten bir misal:

Süleymaniye Camii'nin inşası sırasında bir ermeni usta, yanlış duvar yapması sonucu Kanuni tarafından cezalandırılır. Ermeni usta, sultanı şikâyet eder. Kadı, ikisini de huzuruna çağırır. Kanuni ve usta, kadının karşısında ayakta beklemektedirler. Karar açıklanır: “Kıyas!” yani Kanuni de aynı şekilde cezalandırılacaktır. Ermeni usta, adalete hayret eder ve “Madem dininiz bu kadar adil, hem davamdan vazgeçiyorum hem de Müslüman oluyorum” der. Davadan sonra Kanuni, kadıya:

“Eğer ben padişahım diye benim lehimde bir karar verseydin, seni bu kılıcımla öldürürdüm.” Kadı, oturduğu minderin altın-

dan bir hançer çıkarır. "Sultanım siz de eğer 'Ben padişahım' diye kararına itiraz etseydiniz ben de bu hançeri sizin kalbinize saplardım."

Adalet kutup yıldızı gibidir. Yerinde durur, her şey onun etrafında döner...

Sokrates der ki: "Bu dünya adaletle ayakta durur." Adalet olmadan düzenden bahsetmek mümkün olamaz. İnsanları ancak adalet doyurur. Bedenler gıdayla ruh adaletle ayakta kalabilir. Adaletsizliğin bir kişiye ya da birçok kişiye yapılmış olması arasında fark yok... Montesquieu der ki: "Bir tek kişiye yapılan haksızlık, topluluğa yapılmış tehdittir."

Adaletsizlik iyi huyların virüsüdür. Bunun içindir ki adaletsizlik yapan adaletsizliğe muhatap olana göre daha sefildir.

AFFEDİCİ OLMAK

“Hiç kimse affettiği zaman olduğu kadar yükselemez.”

Goethe

Öğretmen bir gün derste öğrencilerine bir teklifte bulunur:

“Bir yaşam deneyimine katılmak ister misiniz?”

Öğrenciler çok sevdikleri hocalarının bu teklifini olumlu karşılarlar.

“O zaman” der öğretmen:

“Bundan sonra ne dersem yapacağınıza söz verin.”

Öğrenciler bunu da yaparlar.

“Şimdi yarınki ödevlerinize hazır olun. Yarın hepiniz birer plastik torba ve beşer kilo patates getireceksiniz!”

Öğrenciler, bu işten pek bir şey anlamamışlardır. Ama ertesi sabah hepsinin sıralarının üzerinde patatesler ve torbalar hazırdu.

Kendisine meraklı gözlerle bakan öğrencilerine şöyle der öğretmen:

“Şimdi, bugüne dek affetmeyi düşünmediğiniz her kişi için bir patates alın, o kişinin adını patatesin üzerine yazıp torbaya koyun.”

Bazı öğrenciler üçer-beşer tane patates koyarken bazılarının torbası neredeyse ağzına kadar dolmuştur.

Öğretmen, kendisine, “Peki, şimdi ne olacak?” der gibi bakan öğrencilerine ikinci açıklamasını yapar:

“Bir hafta boyunca nereye giderseniz gidin, bu torbaları yanınızda taşıyacaksınız. Yattığınız yatakta, bindiğiniz otobüste, okuldayken sıranızın üstünde hep yanınızda olacaktır.”

Aradan bir hafta geçmiştir. Hocaları sınıfa girer girmez, denileni yapmış olan öğrenciler şikâyete başlarlar:

“Hocam, bu kadar ağır torbayı her yere taşımak çok zor.”

“Hocam, patatesler kokmaya başladı. Vallahi insanlar tuhaf bakıyorlar bize artık. Hem sıkıldık hem yorulduk.”

Öğretmen gülümseyerek öğrencilerine şu dersi verir:

“Görüyorsunuz ki affetmeyerek asıl kendimizi cezalandırıyoruz. Kendimizi ruhumuzda ağır yükler taşımaya mahkûm ediyoruz. Affetmeyi karşımızdaki kişiye bir iyilik olarak düşünüyoruz. Hâlbuki affetmek en başta kendimize yaptığımız bir iyiliktir.”

Kleobulos der ki: **“Bağışlamak, öç almaktan güçlüdür.”** Affetmek büyüklüktür. Peygamberler kendilerine eziyet edenleri affetmişler. Büyük liderler düşmanlarını affetmişler.

Affetmek Yüce Yaratıcı'nın vasfıdır, ismidir. Kul kulu affedince Yaratana, kulu affeder..

Ancak burada dikkat edilmesi gereken bir nokta var. **Neyi affetmeye yetkilisiniz?** Tabii ki **sizi ilgilendiren konuda af yetkiniz var...** Yani **başka birini veya toplumu veya bir fikri ilgilendiren konularda af yetkiniz olamaz.** Mesela çalışma ortamına devamlı geç gelen birini düşünün... Bu kişinin mazeretsiz olan bu davranışını affedebilir misiniz? Hayır... Çünkü orada başkalarının hakları söz konusu...

Siz bu hassas dengeyi gözeterek af yoluna gidebilirsiniz. Sizi ilgilendiren konularda affederseniz, büyüklük yapmış olursunuz. Yanılsanız bile...